

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ Й НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

КУРСОВА РОБОТА

З педагогіки

на тему: **«ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ЯК
ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ»**

Студентки групи СЛ (укр) 03-21
денної форми здобуття освіти
педагогічного факультету романо-
германської та української філології
спеціальності 014.01 Середня освіта
Українська мова і література,
освітньо-професійної програми
Українська мова і література, англійська
мова, зарубіжна література;
Шевчук Світлани Миколаївни

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
доцент Волярська О.С.

Київ- 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ.....	5
1.1. Інтерактивне навчання в педагогічній теорії і практиці.....	5
1.2. Характеристика методів інтерактивного навчання.....	8
РОЗДІЛ 2. ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	16
2.1 Аналіз інтерактивних методів навчання на уроках української мови в 7-х класах.....	16
2.2 Рекомендації педагогам з використання інтерактивних методів навчання на уроках	19
ВИСНОВКИ.....	24
РЕЗЮМЕ.....	26
АБСТРАКТ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	28
ДОДАТКИ.....	30

ВСТУП

Сьогоденний розвиток суспільства ставить нові вимоги щодо освіти, однією з яких є виховання та підготовка дітей. Головною метою сучасного розвитку освітнього процесу є впровадження інноваційних технологій, тобто освіта має постійно змінюватись, доповнюватись та удосконалюватись. Знання, які здобувають учні мають велике значення, але також головною метою вчителя є навчити учня розвивати всі його знання, здібності та навички учнів для самостійного засвоєння знань, наприклад, навчити застосовувати всі ці знання у практичній діяльності тощо.

Упровадження інтерактивного навчання є актуальною темою в сучасній освіті. Це пов'язано з тим, що інтерактивне навчання дозволяє ефективно формувати нові уміння та навички в учнів, що є одним із найголовніших завдань сучасної освіти. Крім того, інтерактивне навчання сприяє залученню учнів до навчального процесу, підвищує їх мотивацію до навчання, забезпечує можливість навчатися в команді, ділитися знаннями та досвідом.

Розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70–80-х років (новатори Ш. Амонашвілі, В. Шаталов, Є. Ільїн, С. Лисенкова), теорії розвивального навчання (В. Давидов, О. Дусавицький). У Західній Європі та США групові форми навчальної діяльності учнів активно розвивалися та вдосконалювалися. Наприкін. ХХ ст. інтерактивні технології набули поширення в теорії та практиці американської школи, де їх використовують при викладанні різноманітних предметів.

Актуальність дослідження цієї теми полягає в необхідності розумінні ефективних методів та підходів у навчання для формування компетентностей в учнів, які будуть корисними для них у майбутній успішності в житті та

професійному розвитку.

Мета дослідження: теоретичний аналіз впровадження інтерактивного навчання.

Об'єкт дослідження: методи навчання в сучасній школі.

Предмет дослідження: інтерактивні методи навчання учнів підліткового віку на уроці української мови.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблем інтерактивного навчання в сучасній педагогіці.

2. Виокремити інтерактивні методи навчання на уроках української мови у 7-х класах.

3. Розробити рекомендації педагогам з використанням інтерактивних методів навчання учнів підліткового віку.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз і синтез нормативно-правових джерел, інтернет-ресурсів, аналіз українського педагогічного досвіду для встановлення тенденцій розвитку інтерактивного навчання.

Структура дослідження: курсова робота містить 25 сторінок тексту, складається зі вступу, двох розділів, висновку, резюме, списку використаної літератури (19 джерел) та 2-х додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

1.1 Інтерактивне навчання в педагогічній теорії та практиці

У цьому підрозділі ми маємо на меті проаналізувати поняття та концепції інтерактивного навчання та його застосування в педагогічній теорії та практиці.

По-перше, доцільно було б дати визначення педагогічної діяльності. Закон України «Про освіту» (2017) визначає поняття педагогічної діяльності так: «Педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей» [7]. Отже, педагогічна діяльність передбачає використання певних творчих методів та прийомів, які спрямовані на стимулювання активної діяльності учнів, а також розвиток інтелектуальних здібностей в учнів.

У педагогічній діяльності інтерактивне навчання є важливим, оскільки дозволяє залучати учнів до активної участі у навчальному процесі. Такий підхід передбачає взаємодію не тільки між вчителем та учнем, а також між самими учнями, саме це сприяє розвитку їх комунікативних та соціальних навичок. З використанням інтерактивного навчання вчителі створюють цікавий урок, який сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Завдяки інтерактивному навчанню учні можуть активно долучатись до навчального процесу, що сприяє розвитку творчих здібностей, а також вміння працювати в команді та самостійно вирішувати завдання. Говорячи про роль інтерактивних технологій навчання у розвитку пізнавальних інтересів учнів, доцільно зазначити, що головну роль виконує учитель у процесах формування мислення, гартування характеру й виховання моральних якостей учня. Саме від майстерності вчителя

залежить навчальний процес. Головною метою вчителя є створити такі умови навчального процесу, завдяки яких кожен учень буде почувати себе комфортно та зможе розкрити свої творчі здібності.

З власного досвіду можна констатувати, що є учні, які на уроці перестають слухати або, навпаки, тільки роблять вигляд, що слухають, але не чують, якщо новий матеріал їх не зацікавив з самого початку. Щоб запобігти байдужості учнів на уроці вчителю варто підійти до викладення нового матеріалу творчо, використовуючи, наприклад, інтерактивні методи навчання.

Перш ніж перейти до ґрунтовного розгляду інтерактивного навчання потрібно з'ясувати його сутність. Відомо, що у сучасній школі існує три основні моделі навчання: пасивна модель, активна модель та інтерактивна модель навчання.

Т. Пересунько виділяє активну та пасивну моделі навчання залежно від участі учнів у навчальній діяльності [11]. Пасивна модель навчання – це традиційна модель навчання, яка ґрунтується на передачі знань вчителем, а учні виступають в ролі слухачів, які пасивно сприймають інформацію. У пасивній моделі учні не беруть активної участі у навчальному процесі. У цій моделі навчання учні здебільшого працюють з підручниками та іншими матеріалами, які надає викладач. Учні не мають можливості взаємодіяти між собою та учителем, працювати в групах, дискутувати тощо (див. додаток А). Можемо виділити позитивні та негативні аспекти пасивного навчання.

Активна модель навчання базується саме на активній участі учнів у навчальному процесі, відбувається активна взаємодія як між учителем та учнем, так і між учнями (див. додаток В). Активна модель навчання включає в себе такі методи як: групові проекти, самостійні роботи, творчі завдання, практичні роботи, робота у групах тощо.

Н. Софій і Н. Кузменко вказували, що «методи активного навчання – це такі способи навчальної взаємодії, що активізують самостійність думок тих, хто

вчиться залучають їх до процесу вироблення інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання, роблять дорослих учнів справжніми суб'єктами навчання» [15, с. 8].

При активній моделі навчання використовують активні методи навчання: бесіда, дискусія, кейси, фронтальне опитування тощо. Отже, можемо сказати, що активна модель навчання є більш ефективною ніж пасивна, оскільки вона дозволяє розвивати учням свої знання, уміння та навички саме через взаємодію з іншими учасниками навчального процесу та вчителем. Можна сказати, що інтерактивне навчання є різновидом активної моделі навчання.

Актуальність інтерактивного навчання полягає перш за все в тому, що на сучасному етапі розвитку освітнього процесу вимоги до навчання змінюються, учням потрібне більш ефективне, мотивуюче та цікаве навчання.

О. Пометун зазначає, що «слово „інтерактив” прийшло до нас з англійської від слова „interact”, де „inter” — взаємний і „act” — діяти. Таким чином, інтерактивний — здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність» [18, с.7].

Таким чином, з використанням інтерактивних технологій підвищується рівень зацікавленості до навчання в учнів. До того ж з використанням інтерактивного навчання в учнів розвиваються навички, які є досить важливими на сьогоднішній день, такі як: співпраця, комунікація, розвиток ініціативи тощо. Такі навички є важливими для самореалізації та розвитку особистості. У ході інтерактивного навчання діти вчать критично мислити, розв'язувати складні завдання, а також приймати важливі, обдумані рішення тощо.

У педагогічному словнику С. Гончаренка можна знайти таке визначення: «Інтерес у навчанні — активне пізнавальне ставлення учнів до навчання і праці, його виховання й методичне використання» [4, с. 147].

Отже, можемо зробити такий висновок, що роль інтерактивних методів навчання важлива на сучасному етапі розвитку освіти в нашій країні, тому що інтерактивне навчання є одним із найбільш ефективних методів навчання, оскільки таке навчання допомагає учням краще засвоювати навчальний матеріал, розвивати необхідні навички для самореалізації. Інтерактивне навчання є важливою складовою в педагогічній практиці, яка дозволяє досягти кращих результатів у навчанні. Варто зазначити, що інтерактивне навчання сприяє не тільки розвитку навчальних навичок, а також розвитку соціальних та комунікативних навичок.

1.2 Характеристика методів інтерактивного навчання

Педагогами, психологами, методистами та науковцями, а саме Ш. Амонашвілі, О. Бідою, Г. Коберником, В. Рибалко, В. Сухомлинським, доведено, що інтерактивні методи навчання є ефективними, використання цих методів на заняттях передбачає активну взаємодію учнів з навчальним матеріалом, а також між самими учнями та вчителем. У наукових працях сучасних дослідників (Т. Пересунько [11], С. Решетченко та Т. Скубарєва [13]) доведено, що інтерактивні методи навчання можуть сприяти розвитку мотивації учнів до навчання, формувати певні навчальні вміння та навички.

Інтерактивні методи забезпечують більше ефективне засвоєння знань та розвиток навичок учнями за допомогою активної участі у навчальному процесі. Використання інтерактивних методів навчання дозволяє уникнути ситуації, учні пасивно сприймають інформацію, слухаючи лекцію вчителя.

У колективній монографії «Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі» наголошено, що сучасна освіта перебуває в активному пошуку нових методів навчання школярів, а діяльність учителя з використання інтерактивного навчання – це створення умов успішного навчання кожного учня [5].

За допомогою інтерактивних методів навчання учні можуть взаємодіяти між собою, ділитися своїми знаннями, розвивати критичне мислення та вміння співпрацювати. Ці методи дають можливість учням взяти активну участь у процесі навчання, проявити ініціативу, висловити думки, висловити свої погляди та аргументувати свої позиції. Це сприяє більше ефективному засвоєнню матеріалу, розвитку критичного мислення та формуванню учнів, як активних та самостійних особистостей.

Мета інтерактивних методів навчання:

1. Залучення учнів до активної участі в навчальному процесі;
2. Поглиблення знань та розвиток навичок;
3. Створення атмосфери щоб забезпечити взаємодію, співпрацю між учнями та вчителем;
4. Сприяння розвитку комунікативних навичок;
5. Розвиток творчих здібностей та критичного мислення;
6. Розвиток соціальних навичок та взаємодії у групі;
7. Збільшення мотивації до навчання та підвищення цікавості до предмету.

Отже, застосування інтерактивних методів навчання є корисним для підвищення якості навчання та забезпечення успішного засвоєння навчального матеріалу учнями.

Т. Лісовська зазначає, що «порівняно з традиційним в інтерактивному навчанні змінюються і форми взаємодії з викладачем. Педагог (ведучий) не дає готових знань, але спонукає учасників до самостійного пошуку. Активність викладача поступається місцем активності учасників процесу, оскільки його завдання – створити умови для реалізації ініціативи, активності, творчості студентів» [10, с.138]. Ми погоджуємось з таким порівнянням. Дійсно вчитель та учень перебуваючи в інтерактивній взаємодії є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчально-виховного процесу.

Учень є суб'єктом навчання, тому він має активно долучатися до взаємодії з вчителем. Учень повинен висловлювати свої думки, задавати питання та отримувати відповідь від вчителя. Крім того, учень також має бути готовим до співпраці з іншими учасниками навчального процесу щоб вивчення матеріалу було більш ефективним. Щодо позиції вчителя в інтерактивній взаємодії, то варто зазначити, що вчитель має відповідально ставитися до своєї ролі у навчанні та вести себе як наставник. Учитель повинен надавати можливість висловлювати свої думки та давати відповіді на запитання учнів, а також розуміти індивідуальні потреби кожного учня. Учителеві варто використовувати різні інтерактивні методи навчання, наприклад, такі як: групова робота, проекти, дискусії мозкові штурми тощо. На таких уроках школярі активно спілкуються та намагаються висловити свою думку. Учні вчать працювати в групі, а також розвиваються комунікативні навички, творчі здібності та пізнавальні інтереси.

Польські дослідники П. Шевчук і П. Фенрих пишуть, що інтерактивні методи «не можуть бути “мистецтвом заради мистецтва” – вони повинні чітко реалізувати ціль заняття, повинні попросту підвести до очікуваних результатів. З іншого боку, сама суть інтерактивності вводить елемент непередбачуваності. Отже, результат є з одного боку ефектом підготовки зі сторони ведучого (тренера), а з іншого – наслідком цілої гами реакцій, які виникають під час заняття. Навчальна група не є лише сумою індивідуумів, для яких ведучий проводить заняття – завдяки цим методам група створює нову творчу освітню якість» [5, с. 63].

У Концепції Нової української школи (НУШ) визначено важливість використання методів навчання: «У процесі навчання будуть використовуватися методи, які вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховуючи індивідуальність учня» [8].

Організація навчання в НУШ з використанням інтерактивних методів навчання насамперед спрямована на зображенні життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем тощо. С. Решетченко та Т. Скубарєва стверджують, що «найбільш сприятливими та вживаними є мультимедійні методи навчання, використання проєктних технологій, мозковий штурм, робота над помилками, дебати, експертна оцінка, обговорення... Інтерактивне навчання дає можливість провести урок-гру, подорожі на уроках, конференції, дискусійні клуби, які зацікавлюють учнів будь-якого віку та підтримують прагнення до нових знань» [13, с. 65].

Інтерактивні методи навчання поділяються на дві групи: групові та фронтальні (командні чи колективні).

Серед групових методів педагогами виділено такі: «Карусель», «Акваріум», «Робота в парах», «Робота в трійках», «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проєкт», «Пошук інформації».

Проаналізуємо інтерактивний метод навчання «Робота в парах». Він полягає в тому, що учасники навчального процесу діляться на групи та пари, які працюють разом над одним завданням чи проєктом. Учні активно взаємодіють між собою, діляться ідеями, думками та знаннями щоб досягти спільної мети. Основною метою цього методу є розвиток комунікативних навичок та підвищення рівня взаємодії між учнями. У процесі роботи у парах, учні взаєводіють між собою, обговорюють питання та приймають рішення в команді. Завдяки цьому методу учні відчують важливість свого внеску в спільну роботу. Метод «Робота в парах» широко застосовується в НУШ, я вважаю, що він досить ефективний, тому що цей метод дозволяє не тільки отримати нові знання, але й також розвивати навички спілкування, праці в групах, розвивати критичне мислення, розвиток вміння слухати, висловлювання власних думок та розв'язування проблем.

Інтерактивний метод «Діалог» – це спосіб комунікації між учнями, який включає активну участь кожного учасника. Завдяки методу кожен учень має можливість висловити думку та аргументувати її. Він базується на активному прослуховуванні і взаємному обміні інформацією між учасниками діалогу. Одним з ключових елементів інтерактивного діалогу є взаємодія, тобто здатність взаємодіяти з іншими учасниками та реагувати на їхні ідеї та думки. Загалом, діалог є ефективним інструментом для співпраці, особливо у випадках, коли необхідно досягти спільної мети. Цей метод сприяє розвитку критичного мислення, а також зміцненню взаємодії та створенню позитивної атмосфери спілкування у класі.

Цікавим, на наш погляд, є метод «Синтез думок». Цей метод характеризує діяльність педагога під час якої діти об'єднуються у невеликі групи та виконують завдання, наприклад, малюнок на аркуші паперу. Коли одна група намалює, та передає малюнок в іншу групу, учасники якої допрацьовують виконане завдання. По завершенню роботи складають спільну розповідь про те, що домалювали і чому. Цей метод використовують для розвитку творчих здібностей та формування нових ідей. Основна ідея методу «Синтез думок» полягає в тому, що об'єднати зусилля учнів для досягнення спільної мети.

«Карусель» є одним із найвідоміших інтерактивних методів його застосовують на різних уроках у школі. Ідея методу полягає в тому, щоб поділити клас на групи і надати кожній групі окремі завдання протягом обмеженого часу. Після цього групи пересуваються по колу для того щоб кожна група могла продовжити роботу над завданням, яке було розпочате попередньою групою. Наприклад, для вивчення нової теми вчитель може надати групам окремі завдання, які потім обов'язково потрібно обговорити. Одна група може знайти інформацію в Інтернеті, інша складає план теми, а третя готує питання для обговорення. Після закінчення часу, який був виділений учні переходять далі щоб виконувати наступне завдання. Метод «Карусель»

дозволяє учням співпрацювати, ділитися новими знаннями та досвідом, взаємодіяти зі своїми однокласниками та розвивати навички роботи в групі. Варто зазначити, що цей метод також сприяє активному залученню учнів до навчального процесу, допомагає зберегти їхню увагу та зацікавленість протягом уроку, а також сприяє поглибленню знань та їх закріпленню.

Окрім вище зазначених інтерактивних методів, метод «Акваріум» займає провідне місце у інтерактивному навчанні учнів та взаємодії з ними. Основна ідея цього методу полягає в тому, що розглядається проблема з різних сторін, учні працюють в команді та об'єднують різні погляди та ідеї для досягнення спільної мети. Учасники, які беруть участь в «Акваріумі», зазвичай поділяються на декілька груп, кожна з яких висовує різні погляди на вирішення завдання. Кожна група обговорює між собою свої ідеї та підходи щодо вирішення даного завдання. Потім групи знову об'єднуються щоб обмінятися своїми ідеями та знаннями. Це триває допоки учні не знайдуть єдиного спільного вирішення завдання.

Одним із головних аспектів методу «Акваріум» є те, що кожен учень має можливість висловити свою думку та його думка поважається та враховується іншими учнями. Узагальнюючи, варто сказати, що метод «Акваріум» допомагає збільшити рівень співпраці та згуртування команди. Цей метод є ефективним, тому що він дозволяє учням об'єднувати свої знання та ідеї для вирішення конкретного завдання та досягти спільної цілі.

Якщо говорити про фронтальні методи навчання, то одними з найголовніших є такі методи: «Велике коло», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Мозаїка».

«Велике коло» та «Мікрофон» є досить схожими між собою. «Велике коло» - це метод, за яким учні стають у коло та обговорюють конкретне питання чи тему. Кожен учень має можливість висловити свою думку та почути думки

інших. Цей метод полягає в активному прослуховуванні та взаємодії між учнями.

Метод «Мікрофон» полягає в тому, що учні мають можливість по черзі висловлювати думку, передаючи один одному уявний мікрофон, подібно до того як люди виступають на публіці з мікрофоном. Цей метод допомагає розвитку в учнів публічного виступу та ораторської майстерності. Застосовуючи ці два методи у школі це дозволить підвищити рівень взаємодії та комунікації між учнями, що сприятиме розвитку критичного мислення та допоможе залучити кожного учня до процесу навчання.

Метод «Незакінчені речення» полягає у тому, що вчитель ставить запитання чи формулює тезу, а учні доповнюють речення власними думками. Цей метод сприяє розвитку творчого та критичного мислення, а також висловити свою власну думку. Він також допомагає вчителю зрозуміти рівень розуміння учнями теми та їх потреби у додаткових поясненнях чи на практичних завданнях.

Основна ідея інтерактивного методу «Мозаїка» полягає в тому, що учні працюють в малих групах, кожен учень має свою роль або завдання. Кожна група отримує свою частину матеріалу, яку вони досліджують і вивчають. Після цього групи об'єднуються щоб обмінятися отриманими знаннями і створити повну картину з дослідженого матеріалу. Цей метод допомагає розвивати навички співпраці, комунікації та критичного мислення. Крім того, варто зазначити, що цей метод можна використовувати для залучення різних типів учнів до навчального процесу, включаючи тих учнів, які зазвичай більш пасивні. Метод «Мозаїка» є корисним додатком до уроків щоб зробити навчання більш інтерактивним та залучити всіх учнів до участі в процесі.

Метод «Мозковий штурм» – в основі цього методу лежить спільна робота учнів над вирішенням певного питання, де кожен учасник має можливість висловити свою думку. Основна мета цього методу полягає в тому, щоб сприяти

розвитку творчого та критичного мислення та залучення учнів до активної участі в навчальному процесі. Крім того, цей метод допомагає виробляти навички праці в команді, а також розвивати вміння слухати та дотримуватися правил дискусії.

Отже, можемо зробити такий висновок, що інтерактивні методи навчання є досить ефективними, тому що воно передбачає участь кожного учасника навчального в процесі пізнання, а не просте сприйняття інформації. Однією з переваг інтерактивних методів навчання полягає в тому, що вони допомагають учням навчитися працювати в команді та співпрацювати один з одним. Це досить важливо для розвитку навичок, які потрібні в житті, таких як лідерство, комунікація, співпраця та вирішення проблем. Ще однією перевагою інтерактивних методів полягає в тому, що вони сприяють учням оптимізувати свій навчальний процес, а також вони забезпечують індивідуалізацію навчання та дозволяють кожному учневі навчатися відповідно до своїх потреб та можливостей. Крім того, вони забезпечують вчителям більш ефективно викладати матеріал, забезпечуючи зрозуміле засвоєння учнями навчального матеріалу. За допомогою інтерактивних методів навчання учні можуть більш активно брати участь в навчальному процесі та відчувати більшу мотивацію та зацікавленість у вивченні матеріалу. Крім того, завдяки інтерактивним методам навчання учні краще засвоюють навчальний матеріал, тому що вони мають можливість практикувати навички в реальних ситуаціях, а не тільки читати в підручниках. Інтерактивні методи навчання мають велику цінність, оскільки сприяють розвитку різноманітним навичкам, які будуть корисними в майбутньому. Інтерактивні методи дозволяють створити навчальний процес більш ефективним та цікавим для учнів. Використання цих методів є важливим елементом розвитку сучасної освіти.

РОЗДІЛ 2

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

2.1 Аналіз інтерактивних методів навчання на уроках української мови в 7-х класах

У підрозділі маємо на меті розглянути інтерактивні методи навчання на уроках української мови учнів 7-х класів.

Ефективні шляхи навчання, розвиток пізнавальних інтересів, а також виховання у школярів свідомого ставлення до вивчення української мови залишаються актуальними. Ефективність навчання української мови у першу чергу залежить від чіткої організації навчального процесу, а також від вміння вчителя враховувати засвоєння матеріалу кожним учнем, враховуючи індивідуальні особливості. Інтерактивне навчання є дієвим засобом до активної участі у навчальному процесі. Крім того, інтерактивне навчання може бути персоналізованим, що дозволяє учителям створювати індивідуальні програми навчання для кожного учня з урахуванням їхніх потреб та рівня знань.

Т. Смагіна зазначала, що залучення до навчальної діяльності учнів інтерактивного навчання сприяє формуванню умов для успішної пізнавальної діяльності, створює позитивні емоції, розвиває навички групових і колективних дій, розвиває творчі здібності школярів [14].

Ми погоджуємось з висновками колективу українських дослідників про те, що «проведення уроків із застосуванням інтерактивних методів навчання – це засіб для створення тієї атмосфери в класі, яка сприяє співпраці, порозумінню й доброзичливості, дає змогу дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання» [1, с.130]. З нашої точки зору, уроки зі застосуванням інтерактивних методів слід організувати таким чином, щоб кожен учень був

залучений до виконання завдань саме на заняття, використовуючи групову та колективну форми навчальної діяльності.

Варто сказати, що на ефективність засвоєння знань також впливає активність учасників навчального процесу. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови покращує навчальну діяльність учнів, а також стимулює підлітків до розуміння використаної інформації, також розкриває можливості учнів та готує їх до практичної діяльності. Уведення інтерактивних методів навчання на уроках української мови є важливим, тому що учні не тільки прослуховують матеріал, який подає вчитель, але й також активно працюють та намагаються знайти логічне пояснення тому чи іншому явищу. Щоб аргументувати вище сказане хочу навести думку видатного психолога ХХ ст. Льва Виготського, який наочно охарактеризував ситуацію різних способів навчання, запитав: «Що важливіше – нагодувати з ложки дитину чи навчити її їсти?». Щоб навчити дитину мислити, треба навчити її діяти, причому діяти з навчальним матеріалом свідомо [9].

У своїй книзі «Сто порад учителеві» В. Сухомлинський писав про те, що дитина є істотою, яка мислить, пізнає світ не тільки навколо себе, але ще і пізнає самого себе. При чому це знання приходить не тільки розумом, а й серцем. По-справжньому любить свій предмет лише той педагог, який на уроці виікладає соту частку, що знає. Чим багатше знання педагога, тим яскравіше розвивається його особисте ставлення до знань, науки, книзі, розумовій праці, інтелектуального життя. Це інтелектуальне багатство і є закоханістю вчителя у свій предмет, у науку, школу, педагогіку. Саме інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно [16].

Спільна діяльність на уроці української мови може забезпечити не лише кращому засвоєнню матеріалу, а також сприяти розвитку самої пізнавальної діяльності. Різноманітні інтерактивні методи навчання створюють

доброзичливу атмосферу у класі, сприяти взаємній підтримці, а також розвинути навички комунікації, лідерства та колективної роботи. Спільна діяльність учнів є важливою складовою пізнавального навчального процесу та сприяють розвитку навичок та знань у школярів, які будуть корисними учням у їх подальшому житті.

Проаналізуємо застосування інтерактивних методів навчання на уроках української мови учнів 7-х класів на конкретних прикладах. Наприклад, вивчаючи тему «Дієслово: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль», можна використовувати метод «Мозковий штурм», насамперед учитель пояснює тему, формулює питання для методу. Також учителям варто поділити клас на групи і дати декілька хвилин щоб учні змогли сформулювати свої відповіді. Далі учні по черзі відповідають, а також варто зазначити, що учителям під час обговорення важливо наголошувати на головні поняття теми.

Учні сьомого класу, опираючись на матеріал з підручника або використовувачи презентацію вчителя, зможуть дати відповіді на наступні запитання:

1. Що таке дієслово?
2. Які граматичні категорії мають дієслова?
3. Яку роль дієслова виконують у реченнях?
4. Наведіть приклади дієслів.

Зазначений інтерактивний метод сприяє кращому розумінні та запам'ятовуванню теоретичного матеріалу шляхом активної мисленнєвої діяльності учнів на уроці.

Доречним буде використання також методу «Мікрофон», адже цей метод є ефективним засобом для вивчення теми на уроках української мови. Основні кроки застосування методу «Мікрофон» на уроці української мови можуть виглядати таким чином:

1. Вчитель коротко розповідає мету та, що повинні зробити учні.

2. Учитель пропонує певні теми, що пов'язані з дієсловом, а також вправи.
3. Учні мають можливість один за одним висловитися за допомогою уявного мікрофона, використовуючи дієслова.
4. Викладач слухає учнів та робить зауваження.

Ефективно застосовувати на уроках української мови метод «Карусель», учитель ділить учнів на дві групи та дає кожній групі завдання, яке пов'язане з темою. Наприклад, одна група має завдання виписати дієслова з тексту, інша виписує дієслова, які вжиті в переносному значенні. Кожні 2–3 хвилини, групи переміщуються по колу для того щоб кожна група могла продовжити роботу над завданням, яке було розпочате попередньою групою.

Доцільно зазначити, що метод «Робота в парах» є також дійовим, тому що цей метод дає можливість учням обмінюватися думками та ідеями зі своїми однокласниками, що сприяє взаєморозумінню та взаємному доповненню. Під час виконання завдань в парах учні мають можливість порівнювати свої відповіді, а також обговорювати їх. Така робота допомагає учням краще зрозуміти тему. Наприклад, учитель дає завдання учням скласти п'ять речень з використанням дієслів. Учні виконують це завдання в парах та обговорюють свої ідеї.

Проектна робота є дієвим методом навчання, який дозволяє учням зосередитися на практичному використанні знань та навичок. Проектна робота – це метод навчання, який дає учням можливість розвивати свої навички творчого мислення та самостійної роботи, а також досліджувати тему уроку з різних сторін і використовувати здобуті знання у практичних завданнях.

Метод «Незакінчені речення» дозволяє учням брати активну участь у процесі навчання та розвивати креативність. Наприклад, учитель дає учням незакінчені речення, які вони повинні закінчити дієсловом відповідно до контексту. Наприклад: «Я завжди люблю, коли весна починається, бо тоді я можу...». Цей метод допомагає засвоїти матеріал, розвиває логіку та творчі здібності, а також стимулює активну участь у процесі навчання.

Узагальнюючи, варто сказати, що застосування інтерактивних методів навчання на уроках української мови в учнів 7-х класів, допомагає створити сприятливу атмосферу для навчання та розвитку навичок учнів. Вони забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі та дають можливість кожному учневі стати активним учасником уроку. Використання інтерактивного навчання є важливим кроком у поліпшенні якості навчання та у формуванні компетентностей в учнів. Інтерактивне навчання може бути дуже ефективним на уроках української мови в учнів 7-х класів, оскільки воно створює більш стимулююче навчальне середовище, яке сприяє кращому засвоєнню знань.

2.2 Рекомендації педагогам з використання інтерактивних методів навчання на уроках.

Завдання цього підрозділу полягає в розробці рекомендацій педагогам з використанням інтерактивних методів навчання учнів підліткового віку.

Рекомендації педагогам з використанням інтерактивних методів навчання для учнів підліткового віку мають перш за все на меті забезпечення ефективності навчання та зацікавленості учнів у навчальному процесі, адже впровадження інтерактивних методів навчання, спонукає до підвищення якості освіти, та її результатів.

Успішність навчання насамперед залежить від того, на скільки ефективно вчитель зможе спонукати учнів до вивчення нового матеріалу та створити для підлітків комфортні умови для цього. Учитель повинен бути готовим до співпраці з учнями, давати їм можливість висловлюватися. Важливо щоб педагог був готовий використовувати нові методи навчання, щоб допомогти оволодіти знаннями в найбільш ефективний спосіб.

Тому, педагогам варто використовувати різноманітні інтерактивні методи навчання поєднуючи з традиційними уроками, тому що якщо проводити

постійно традиційні уроки, підліткам стає нудно, слухаючи лекцію вчителя учням нецікаво, вони постійно відволікаються, як висновок користі від такого навчання немає. Для учнів уроки на яких застосовуються інтерактивні методи навчання є більш цікавими, у них виникає мотивація до навчання, вони активно беруть участь у навчальному процесі, що позитивно впливає на розвиток їх навичок та здібностей.

Ми маємо на меті дати рекомендації щодо успішної організації навчального процесу з використанням інтерактивних методів навчання для вчителів, які навчають учнів підліткового віку.

Перш за все на початку уроку педагог повинен створити позитивну атмосферу в класі, тому що підлітки часто відчують соціальний тиск, тому доброзичлива атмосфера в класі є важливою, а також варто налаштувати учнів на роботу. На одному уроці варто застосовувати не більше двох інтерактивних методів навчання, оскільки підготовчий етап займає досить багато часу. Педагог повинен грамотно поєднувати традиційні та не традиційні методи навчання, а також старанно готуватися до кожного уроку.

Педагогу варто використовувати групову роботу, тому що підлітки зацікавлені взаємодією з однолітками. Групові роботи можуть бути результативними, їх переваги полягають в тому, що вони сприяють кращій взаємодії між учасниками та спільному вирішенню питань. Крім того, вони забезпечують активну участь всіх учасників у процесі навчання. Загалом, групові роботи є ефективним способом навчання та розвитку різноманітних навичок, адже вона сприяє кращій взаємодії, співпраці та комунікації між школярами та забезпечує їх активну участь у навчальному процесі.

Наприклад, для залучення учнів до обговорення теми в групі можна застосовувати групові методи, одним з яких є «Карусель». Для цього необхідно поділити клас на групи і дати кожній групі завдання, що стосуються теми уроку. Потім варто дати учням деякий час на дослідження своєї теми та підготовки до

презентації. Далі потрібно розташувати учнів у колі так, щоб кожен учень знаходився навпроти іншого. Учні представляють свої теми, після обговорення діти повертаються до своїх груп та обговорюють отримані відповіді.

Використання діалогу на уроці є не менш важливим методом, адже це є складовою навчання, особливо для підлітків. Учителеві варто заохочувати учнів до активної участі у діалозі з використанням відкритих запитань, щоб сприяти розвитку їхнього критичного мислення та аналітичних здібностей. Педагогу варто створити в атмосферу, у якій учні будуть почувати себе комфортно та були готові ділитися своїми думками. Заохочуйте їх задавати питання та висловлювати свої думки. Дуже важливо проводити спокійне обговорення за підсумками інтерактивної вправи, зокрема акцентувати увагу і на іншому матеріалі теми.

Також, варто застосовувати на уроках проектні роботи. Наприклад, щоб провести проектну роботу на уроці української мови потрібно виконувати в наступній послідовності:

1. Вступне слово вчителя, де він пояснює мету та завдання проекту;
2. Поділ учнів на групи. Кожна група отримує завдання проекту;
3. Робота над проектом: учні збирають необхідну інформацію, використовуючи різноманітні джерела – підручник, додаткові джерела, інтернет ресурси тощо;
4. Учні готують презентації. Учні можуть використовувати свої навички з комп'ютером, програмами для створення презентацій, щоб зробити свій проект якіснішим та цікавішим;
5. Презентація проекту перед класом. Учні демонструють свої презентації та відповідають на запитання вчителя та однокласників;
6. Оцінювання проектів. Вчитель може оцінити проекти за такими критеріями, як зміст, креативність, оформлення тощо.

Таким чином, проектна може стати цікавою та пізнавальною. Загалом під час роботи в парах можна виконувати різноманітні вправи, адже це допомагає удосконалити комунікативні навички, розвивати критичне мислення та сприяти підвищенню рівня розуміння матеріалу.

Інтерактивні методи такі як: «Мозковий штурм», «Мозаїка», «Мікрофон» є ефективним залученням підлітків до активної участі на уроці та сприяють розвитку їх творчих здібностей та аналітичних навичок. До прикладу, «Мікрофон» – цей метод може бути корисним для залучення підлітків до участі в обговоренні теми та допомагає їм навчитися слухати інших, а також висловлювати свої ідеї щодо тої чи іншої теми. Педагог може захочувати, надихати учнів на взаємодію, запитувати їх, надавати можливість висловлюватися кожному та вести діалог.

Окрім вище зазначених інтерактивних методів, метод «Мозаїка» також може бути корисним для розвитку творчих та аналітичних навичок учнів. Педагог може надати учням можливість побачити різні аспекти проблем та допомогти їм зрозуміти, як вони пов'язані між собою. Учні можуть працювати індивідуально або в групах шукають відповіді на запитання, які ставить педагог.

Пропоновані рекомендації допоможуть педагогам створити цікаві та продуктивні заняття для своїх учнів. Важливо пам'ятати, що використання інтерактивних методів навчання має бути обґрунтоване та належним чином організоване для досягнення максимальної ефективності засвоєння знань. Варто зазначити, що педагог має бути промоутером навчання, який вміє розпалювати цікавість до навчання, співпрацювати з учнями. Загалом використання інтерактивних методів навчання залучає підлітків до процесу навчання та впливає на розвиток нових навичок. Ми вважаємо, що впровадження інтерактивних методів навчання є необхідною складовою для навчального процесу.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі досліджувалася одна з актуальних проблем сьогодення, тема «Впровадження інтерактивного навчання як засобу формування компетентностей в учнів». Теоретичний аналіз літературних джерел із зазначеної вище теми дали змогу розробити висновки та узагальнення.

У першому розділі проведено теоретичний аналіз проблеми впровадження інтерактивного навчання в сучасній педагогіці. З'ясовано особливості розвитку інтерактивного навчання на сучасному етапі розвитку залежать перед усім від розвитку суспільства та світу. Саме їх розвиток ставить щоразу нові вимоги перед освітою. На сучасному етапі, метою освіти є суспільний розвиток та формування особистостей, які мають широкий спектр компетентностей, які необхідні у практичній діяльності. Нами було доведено, інтерактивне навчання є важливою складовою в педагогічній практиці, яка дозволяє досягти кращих результатів у навчанні.

У другому розділі охарактеризовано інтерактивні методи навчання та застосування їх у практичній діяльності, а саме на уроках української мови в учнів 7-х класів. Нами було розглянуто, що застосування інтерактивних методів навчання на сучасних уроках в НУШ є необхідним. Визначено, що ці методи дозволяють створити сприятливе навчальне середовище, де школярі знаходяться в центрі навчального процесу і здійснюють активну навчальну діяльність.

Розроблено рекомендації педагогам з використанням інтерактивних методів навчання учнів підліткового віку. Надано різні способи використання інтерактивних методів навчання на конкретних прикладах. Проаналізовано успішність та коректність можливого впровадження наших рекомендацій.

Таким чином, у результаті дослідження даної теми, ми досягли поставленої мети. Тобто теоретично обґрунтували впровадження інтерактивних методів навчання в педагогічній теорії та практиці.

Узагальнюючи, впровадження інтерактивного навчання є важливим кроком у поліпшенні якості освіти та підвищення мотивації в учнів до навчального процесу. Це, у свою чергу зумовлює необхідність застосовувати інтерактивні методи навчання на уроках, щоб вплинути на формування самодостатньої та всебічно розвиненої особистості. Використання таких методів дозволяє забезпечити ефективну підготовку учнів до майбутньої професійної діяльності та забезпечити їхню успішність у житті.

РЕЗЮМЕ

У сучасних умовах швидкого розвитку суспільства та освітнього процесу, яке ставить перед освітою нові виклики, впровадження та розвиток інтерактивних методів навчання є актуальним досі. Суспільна та педагогічна значущість розвитку освіти зумовила вибір теми курсової роботи: «Впровадження інтерактивного навчання як засобу формування компетентностей в учнів».

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, резюме, 2-х додатків. Обсяг роботи складає 25 сторінок. У списку використаної літератури 19 джерел.

У першому розділі було розглянуто теоретичні поняття інтерактивного навчання, здійснено аналіз інтерактивного навчання, його застосування у педагогічній теорії та практиці. Охарактеризовано інтерактивні методи навчання.

У другому розділі було розглянуто інтерактивні методи навчання на уроках української мови учнів 7-х класів та розробили рекомендації педагогам з використанням інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: освіта, педагогічна діяльність, інтерактив, інтерактивні методи навчання.

ABSTRACT

In today's conditions of rapid development of society and the educational process, which poses new challenges to education, the introduction and development of interactive learning methods is still relevant. The social and pedagogical significance of the development of education led to the choice of the subject of the course work: "Implementation of interactive learning as a means of forming competencies in students."

The term paper consists of an introduction, two sections, a summary, 2 appendices. The volume of the paper is 25 pages. In the list of used literature 19 sources.

In the first chapter, the theoretical concepts of interactive learning were established, the analysis of interactive learning, its application in pedagogical theory and practice was carried out. Interactive learning methods are characterized.

In the second section, an opinion was expressed about interactive teaching methods in Ukrainian language lessons for 7th grade students and recommendations were developed for teachers using interactive teaching methods.

Keywords: education, pedagogical activity, interactive, interactive learning methods.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Власій. О., Дудка., О. Стефанишин М. Інтерактивні технології як засіб підвищення ефективності навчання. Гірська школа Українських Карпат. Івано-Франківськ, 2020. № 23. С. 128–132.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-є. Київ: Академвидав, 2009. С. 293-373.
3. Гламаздіна І. Упровадження інтерактивних технологій на уроках української мови. Рідна школа. 2009. № 7. С. 60–62.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
5. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. Ред. Г. Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2020. 444 с.
6. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. /За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. Щецін: Вид-во WSAP. 2005. С. 63.
7. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Концепція Нової української школи. 2016. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
9. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. Відкритий урок. 2002. № 5–6. С. 7–10.
10. Лісовська Т. Сутність інтерактивних технологій навчання та їх можливості в розвитку творчих здібностей особистості. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2021. № 12(44). С. 135–139. DOI:

<https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.21>

11. Пересунько Т. М. Інноваційні технології навчання у розвитку творчих здібностей на уроках української мови та літератури. 2012. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/8360/

12. Пометун О. Інтерактивні методи навчання. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

13. Решетченко С., Скубарєва Т. Інтерактивні методи навчання як засіб успішної навчальної діяльності учнів. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2021. №33. С. 62–68. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-07>

14. Смагіна Т. М. Теоретичні та практичні основи конструювання компетентнісного уроку. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2012. С. 128–131.

15. Софій Н. З., Кузьменко В. У. Про сто і один метод активного навчання. Київ: Крок за кроком. 2003. 116 с.

16. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ: Радянська школа. 1988. 310 с.

17. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. Том 3. Київ: «Радянська школа». 1997. 670 с.

18. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. За ред. О. І. Пометун. Київ: Видавництво А.С.К. 2004. С. 6–110.

19. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. Навч. посібник / За заг. ред. Н. І. Яковець. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя. 2007. С. 20–26.

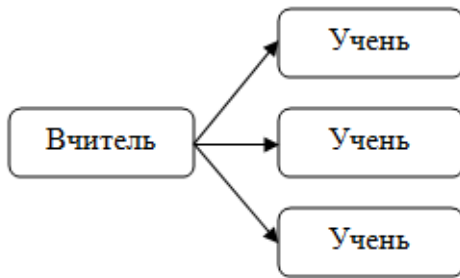
ДОДАТКИ**Додаток А**

Рис. А. Схема взаємодії

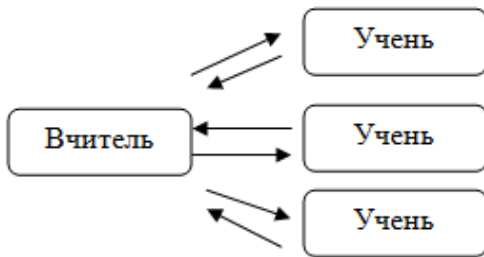
Додаток В

Рис. В. Діяльність на уроках